

Copyright © The Author(s). This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2026.4.41>

УДК 657:347.7

Т. П. Боднар,

*д. е. н., професор кафедри обліку і оподаткування,
ПВНЗ «Вінницький фінансово-економічний університет»*

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5945-2306>

С. М. Кушта,

аспірант, «Вінницький фінансово-економічний університет»

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0009-9471-2052>

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ ВИЯВЛЕННЯ ОЗНАК НАВМИСНОГО БАНКРУТСТВА ТА ЗАХОДИ З МІНІМІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНИХ РИЗИКІВ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

T. Bodnar,

*Doctor of Economic Sciences, Professor of the Department of Accounting and
Taxation, Vinnytsia Financial and Economic University*

S. Kushta,

*Postgraduate student, Vinnytsia Financial and Economic University
(Private Higher Education Institution)*

IMPROVEMENT OF METHODS FOR DETECTING SIGNS OF INTENTIONAL BANKRUPTCY AND MEASURES TO MINIMIZE ECONOMIC RISKS OF BUSINESS ENTITIES

У статті досліджено сучасні підходи до виявлення ознак навмисного банкрутства та обґрунтовано напрями їх удосконалення в умовах зростаючої економічної нестабільності. Узагальнено теоретичні засади та проаналізовано еволюцію методів діагностики фінансової неспроможності, зокрема роль фінансових індикаторів, інтегральних моделей і forensic-підходів. Запропоновано інтегровану методику, що поєднує фінансові, поведінкові та управлінські індикатори, що дозволяє підвищити точність ідентифікації навмисного банкрутства. Обґрунтовано доцільність використання моделей прогнозування як інструменту раннього виявлення ризиків. Розроблено практичні рекомендації щодо впровадження методики та мінімізації економічних ризиків підприємств. Отримані результати можуть бути використані у діяльності суб'єктів господарювання, аудиторських та контролюючих органів для підвищення ефективності фінансового моніторингу. Визначено перспективи подальших досліджень, пов'язаних із інтеграцією цифрових технологій у процеси діагностики фінансової нестабільності.

The article examines contemporary approaches to detecting signs of intentional bankruptcy and substantiates directions for their improvement under conditions of increasing economic instability. Theoretical foundations are systematized and the evolution of methods for diagnosing financial distress is analyzed, with particular attention to financial indicators, integral models, and forensic approaches. An integrated methodology is proposed, combining financial, behavioral, and managerial indicators, which enhances the accuracy of identifying intentional bankruptcy. The study also justifies the use of bankruptcy prediction models as tools for early risk detection. Practical recommendations for implementing the methodology and minimizing economic risks of enterprises are developed. The findings can be applied in the activities of business entities, auditors, and regulatory authorities to improve the effectiveness of financial monitoring. At the same time, the study emphasizes the importance of combining

quantitative and qualitative analytical tools to ensure a more comprehensive assessment of financial risks. Particular attention is paid to the role of management behavior in shaping preconditions for financial crises. The results highlight that early identification of manipulation patterns significantly reduces the probability of severe financial losses. In addition, the proposed approach contributes to improving transparency and accountability in corporate governance systems. The integration of analytical models into digital monitoring systems increases the responsiveness of risk management processes. The study also confirms that preventive diagnostics is more effective than reactive crisis management. Furthermore, the methodology can be adapted to different industries, taking into account sectoral specifics. Overall, the research expands the methodological framework for analyzing financial instability and intentional bankruptcy. The proposed framework also creates a basis for further empirical validation and refinement of diagnostic tools in future research.

Ключові слова: *навмисне банкрутство; фінансова нестабільність; фінансові індикатори; інтегральні моделі; фінансове шахрайство; ризик-менеджмент; прогнозування банкрутства*

Keywords: *intentional bankruptcy; financial instability; financial indicators; integral models; financial fraud; risk management; forensic accounting; bankruptcy prediction*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. У сучасних умовах економічної нестабільності зростає кількість випадків навмисного банкрутства, що супроводжується використанням складних схем фінансових маніпуляцій і ускладнює своєчасну ідентифікацію реальних причин неплатоспроможності підприємств. Існуючі методики діагностики переважно орієнтовані на кількісні показники та не враховують поведінкові й управлінські аспекти, що знижує їхню ефективність у виявленні прихованих

форм фінансового шахрайства. Отже, постає необхідність удосконалення методичних підходів шляхом їх інтеграції та адаптації до сучасних умов функціонування бізнесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науковому дискурсі проблематика виявлення навмисного банкрутства та фінансового шахрайства представлена широким колом дослідників, чії праці формують теоретичну та методичну основу дослідження. Алам П. [1] розглядає історичний розвиток підходів до виявлення шахрайства та банкрутства. Буркова Л., Шепелюк В., Ртищев С. [2] досліджують управління фінансовими ризиками підприємств у контексті запобігання банкрутству. Селестін П., Гашежа Ф., Бутера Е., Мвунабанді Ж. Д., Асамоа П. Д. [3] аналізують можливості прогнозування банкрутства із використанням інструментів forensic accounting. Данілов К. А. [4] зосереджується на оцінці та аналізі фінансової неспроможності підприємств. Русу В., Яну Н. [5] досліджують криміналістичні аспекти виявлення фіктивної та навмисної неплатоспроможності. Франческетті Б. М., Коштіаль К. [6] аналізують зв'язок між банкрутством та маніпуляціями прибутком. Ліодорова Ж., Воронова І. [7; 8] розробляють підходи до виявлення банкрутства на основі фінансових коефіцієнтів та інтегральних моделей. Іосіфіду Е. М. [9] систематизує методи виявлення фінансового шахрайства. Чунг К. Ч., Тан Ш. Ш., Холдсворт Д. К. [10] досліджують застосування дискримінантного аналізу та нейромереж для прогнозування неплатоспроможності. Куштер Д., Вукович Б., Мілутінович С., Пештович К., Тица Т., Якшич Д. [11] розглядають моделі раннього прогнозування банкрутства як інструмент сталого розвитку. Халтех К., Тіварі М. [12] аналізують взаємозв'язок між прогнозуванням фінансової нестабільності та запобіганням шахрайству. Ліу Ф. М. [13] порівнює моделі прогнозування банкрутства та виявлення фальсифікацій фінансової звітності.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою дослідження є удосконалення методики виявлення ознак навмисного банкрутства на основі інтеграції фінансових, поведінкових та управлінських

індикаторів. Дослідження спрямоване на розроблення практичних рекомендацій щодо мінімізації економічних ризиків суб'єктів господарювання шляхом впровадження систем раннього попередження та ефективного ризик-менеджменту.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасних умовах макроекономічної нестабільності, посиленої циклічними кризами та зростанням невизначеності на фінансових ринках, проблема навмисного банкрутства набуває особливої ваги, оскільки воно дедалі частіше використовується як інструмент перерозподілу активів і уникнення зобов'язань, підриваючи довіру до інституційного середовища [1, с.4].

Емпіричні дослідження свідчать, що фінансові маніпуляції, зокрема викривлення звітності, штучне завищення або заниження прибутковості та приховування реального фінансового стану, виступають не лише супутнім явищем, а й передумовою формування корпоративної неплатоспроможності [13, с. 63].

Отже, навмисне банкрутство доцільно розглядати не як ізольований фінансовий результат, а як завершальну фазу складного процесу, в якому поєднуються управлінські рішення, інформаційна асиметрія та цілеспрямовані викривлення економічних показників.

Історично методи виявлення банкрутства формувалися як відповідь на потребу раннього прогнозування фінансової неспроможності підприємств, однак їхній первинний фокус був зосереджений виключно на кількісних фінансових показниках. Перші моделі, зокрема дискримінантний аналіз, дозволяли оцінювати ймовірність банкрутства через систему коефіцієнтів ліквідності, рентабельності та фінансової стійкості, але практично не враховували поведінкових аспектів управління [4, с.23].

В зв'язку із ускладненням корпоративних структур та зростанням випадків фінансових зловживань відбулося поступове зміщення акценту від простого прогнозування банкрутства до виявлення його прихованих, у тому числі шахрайських, форм. Логічним продовженням такої динаміки є те, що

з'являються моделі, що інтегрують фінансові індикатори з ознаками маніпуляцій звітністю, а також підходи forensic accounting, які дозволяють аналізувати не лише результати діяльності, але й логіку прийняття управлінських рішень [1, с.5].

Сучасний етап розвитку характеризується впровадженням штучного інтелекту та машинного навчання, що значно підвищує точність діагностики за рахунок обробки великих масивів даних і виявлення прихованих закономірностей, недоступних для традиційних методів аналізу. Таким чином, еволюція підходів відображає перехід від статичної оцінки до комплексної, багаторівневої системи виявлення ризиків банкрутства та фінансового шахрайства.

Навмисне банкрутство доцільно розглядати як цілеспрямований процес доведення підприємства до фінансової неспроможності шляхом прийняття управлінських рішень, що суперечать принципам економічної доцільності та спрямовані на отримання вигоди окремими зацікавленими сторонами. На відміну від об'єктивної неплатоспроможності, яка виникає під впливом зовнішніх шоків або системних ринкових дисбалансів, навмисне банкрутство має внутрішньо детермінований характер і супроводжується активним використанням інструментів фінансової дестабілізації.

Передусім ідеться про виведення активів, створення штучної кредиторської заборгованості, укладання збиткових контрактів та інші дії, що поступово погіршують фінансовий стан підприємства. Ключовою відмінністю виступає наявність умислу, який проявляється через системність і послідовність дій менеджменту, тоді як об'єктивна неплатоспроможність є, радше, наслідком несприятливого поєднання факторів зовнішнього середовища [5].

Отже, розмежування цих двох явищ потребує не лише фінансового аналізу, а й оцінки поведінкових та управлінських характеристик діяльності підприємства, що значно ускладнює процес діагностики.

В зв'язку з цим особливого значення набуває дослідження ролі фінансових маніпуляцій як інструменту прихованого впливу на фінансовий стан підприємства. Маніпуляції звітністю можуть виконувати подвійну функцію: з одного боку, вони маскують реальні проблеми, створюючи ілюзію фінансової стабільності, а з іншого – сприяють накопиченню дисбалансів, що в подальшому призводять до різкого погіршення платоспроможності.

Емпіричні дослідження демонструють, що підприємства, які перебувають на межі банкрутства, значно частіше вдаються до практик управління прибутком, ніж фінансово стійкі компанії, що свідчить про системний характер цього явища [6, с.9]. Такі дії ускладнюють роботу аналітиків та інвесторів, оскільки викривлюють інформаційну базу для прийняття рішень.

Таким чином, фінансова звітність у випадку навмисного банкрутства перетворюється з інструменту відображення реальності на механізм її конструювання, що потребує використання більш складних методів аналізу, включаючи комбінування кількісних показників із якісною оцінкою управлінських практик. Еволюцію підходів до виявлення умисного банкрутства систематизовано в табл.1.

Таблиця 1. Етапи еволюції підходів до виявлення банкрутства та фінансового шахрайства

Етап	Характеристика підходу	Основні інструменти	Обмеження
1. Класичний (до 1980-х)	Оцінка фінансової стійкості підприємства	Фінансові коефіцієнти, балансова аналітика	Ігнорування шахрайських дій
2. Прогностичний (1980–2000-і)	Моделювання ймовірності банкрутства	Дискримінантний аналіз, регресійні моделі	Обмежена здатність виявлення маніпуляцій
3. Інтеграційний (2000–2015)	Поєднання фінансового аналізу та ознак шахрайства	Індикатори earnings management, інтегральні моделі	Висока складність інтерпретації
4. Сучасний (з 2015 р.)	Комплексний аналіз із використанням цифрових технологій	AI, неймережі, forensic accounting	Залежність від якості даних та алгоритмів

Джерело: сформовано та систематизовано авторами на основі [1;5;6]

Базовим рівнем діагностики залишаються фінансові індикатори, що дозволяють виявити ранні сигнали дестабілізації діяльності підприємства. Йдеться не лише про класичні коефіцієнти ліквідності, автономії та рентабельності, але й про їхню динаміку, структуру та аномальні відхилення, які можуть свідчити про штучний характер змін фінансового стану.

Також особливого значення набуває аналіз співвідношення між операційними грошовими потоками та задекларованим прибутком: стійке розходження між цими показниками часто сигналізує про використання механізмів управління прибутком. Показники дебіторської та кредиторської заборгованості можуть виявляти неприродні коливання, що пов'язані з виведенням активів або створенням фіктивних зобов'язань [7].

Отже, ефективність фінансових індикаторів значною мірою залежить не від їх ізольованого застосування, а від здатності аналітика інтерпретувати їх у системному взаємозв'язку, враховуючи галузеві особливості та поведінкові аспекти діяльності підприємства.

Обмеженість окремих фінансових показників зумовила розвиток інтегральних моделей, які поєднують різноманітні індикатори в єдину аналітичну систему. Такі моделі дозволяють отримати узагальнену оцінку ймовірності намісного банкрутства шляхом агрегування фінансових, управлінських та поведінкових параметрів.

Ще один підхід, базується на формуванні інтегрального індексу, який враховує як кількісні показники (ліквідність, прибутковість, оборотність), так і якісні характеристики, включаючи частоту змін керівництва, нетипові фінансові операції та структуру власності [8, с. 32]. Така багатовимірність забезпечує вищу чутливість до прихованих форм фінансових зловживань.

Проте інтегральні моделі мають і свої обмеження, пов'язані з необхідністю калібрування вагових коефіцієнтів та залежністю від якості вхідних даних. Проте їхня перевага полягає у здатності виявляти комплексні патерни, які залишаються поза увагою традиційного аналізу.

Криміналістичні підходи, які виходять за межі фінансового аналізу та фокусуються на виявленні умислу та механізмів здійснення шахрайських дій, набувають вирішального значення. Forensic accounting, як міждисциплінарний напрям, поєднує методи бухгалтерського аналізу, аудиту та правової оцінки, що дозволяє реконструювати реальні економічні процеси, приховані за формальними показниками [9, с. 18].

Зокрема, аналіз нетипових транзакцій, пов'язаних сторін, а також часових розривів у фінансових операціях дозволяє ідентифікувати схеми виведення активів або штучного формування збитковості. Криміналістичний підхід передбачає дослідження логіки прийняття управлінських рішень, що є критично важливим для доведення навмисного характеру банкрутства [5].

Таким чином, сучасні методики виявлення навмисного банкрутства формуються на перетині кількісного аналізу та якісної інтерпретації, що забезпечує більш глибоке розуміння природи фінансової дестабілізації підприємств. Порівняння методів виявлення банкрутства наведено в табл.2.

Таблиця 2. Порівняння традиційних та інтегральних методів виявлення банкрутства

Критерій	Традиційні методи	Інтегральні методи
Аналітична база	Окремі фінансові коефіцієнти	Сукупність фінансових та нефінансових індикаторів
Глибина аналізу	Фрагментарна	Комплексна
Чутливість до шахрайства	Низька	Висока
Інтерпретація результатів	Відносно проста	Більш складна, потребує експертного підходу
Адаптивність до змін середовища	Обмежена	Висока
Ймовірність помилки	Вища при складних схемах	Нижча за рахунок багатфакторності

Джерело: сформовано та систематизовано авторами на основі [5;9]

Варто зазначити, що класичні дискримінантні моделі стали фундаментом сучасних підходів до прогнозування фінансової неспроможності, забезпечивши можливість формалізованого розмежування підприємств на платоспроможні та потенційно банкрутні. Їхня методологічна основа полягає у побудові лінійних комбінацій фінансових коефіцієнтів, які максимізують відмінності між цими групами.

Такі моделі, незважаючи на свою відносну простоту, продемонстрували високу практичну ефективність, особливо в умовах стабільного економічного середовища. Обмеженням таких моделей є статичність та залежність від припущення про лінійність зв'язків, що ускладнює застосування в ситуаціях, де фінансові процеси мають нелінійний або прихований характер [10, с.22].

Отже, класичні моделі залишаються важливим базовим інструментом, проте потребують доповнення більш гнучкими аналітичними підходами.

Сучасний етап розвитку фінансової аналітики характеризується активним впровадженням методів штучного інтелекту, які дозволяють істотно підвищити точність прогнозування за рахунок обробки великих масивів даних і виявлення складних, нелінійних залежностей.

Нейромережеві моделі, на відміну від традиційних, здатні адаптуватися до змін середовища та враховувати широкий спектр факторів, включаючи як фінансові, так і нефінансові показники. Зокрема, поєднання інструментів forensic accounting із алгоритмами машинного навчання дозволяє не лише прогнозувати банкрутство, але й ідентифікувати приховані ознаки фінансових маніпуляцій на ранніх стадіях їх прояву [3].

Слід також враховувати, що використання AI-підходів супроводжується низкою викликів, зокрема проблемами інтерпретації результатів ("black box effect") та залежністю від якості навчальних вибірок, що може обмежувати їх застосування у практиці регуляторного контролю.

Доцільно розглядати ефективність моделей прогнозування не лише з позиції точності, але й з урахуванням їхньої адаптивності, інтерпретованості та можливості практичного впровадження. Емпіричні дослідження демонструють, що нейромережеві моделі, як правило, забезпечують вищий рівень точності порівняно з дискримінантними, особливо в умовах нестабільного середовища та високої варіативності даних [11].

Класичні підходи зберігають свою цінність завдяки прозорості та простоті використання, що робить їх ефективними у якості первинного інструменту діагностики. Таким чином, найбільш перспективним напрямом є

комбінування різних моделей у межах єдиної системи раннього попередження, що дозволяє поєднати їхні переваги та мінімізувати обмеження. Наочно еволюцію методів прогнозування банкрутства показано на рис.1.

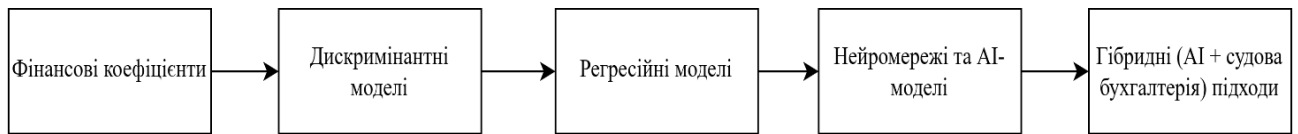

Рис 1. Еволюція моделей прогнозування банкрутства.

Джерело: розроблено авторами на основі джерел[3;9;11]

Порівняльна оцінка точності різних підходів до моделювання дозволяє виявити їх аналітичний потенціал у задачах прогнозування та підтримки управлінських рішень. Зокрема, спостерігається послідовне зростання точності від традиційних фінансових коефіцієнтів до гібридних AI-моделей, що ілюструє рис. 2.

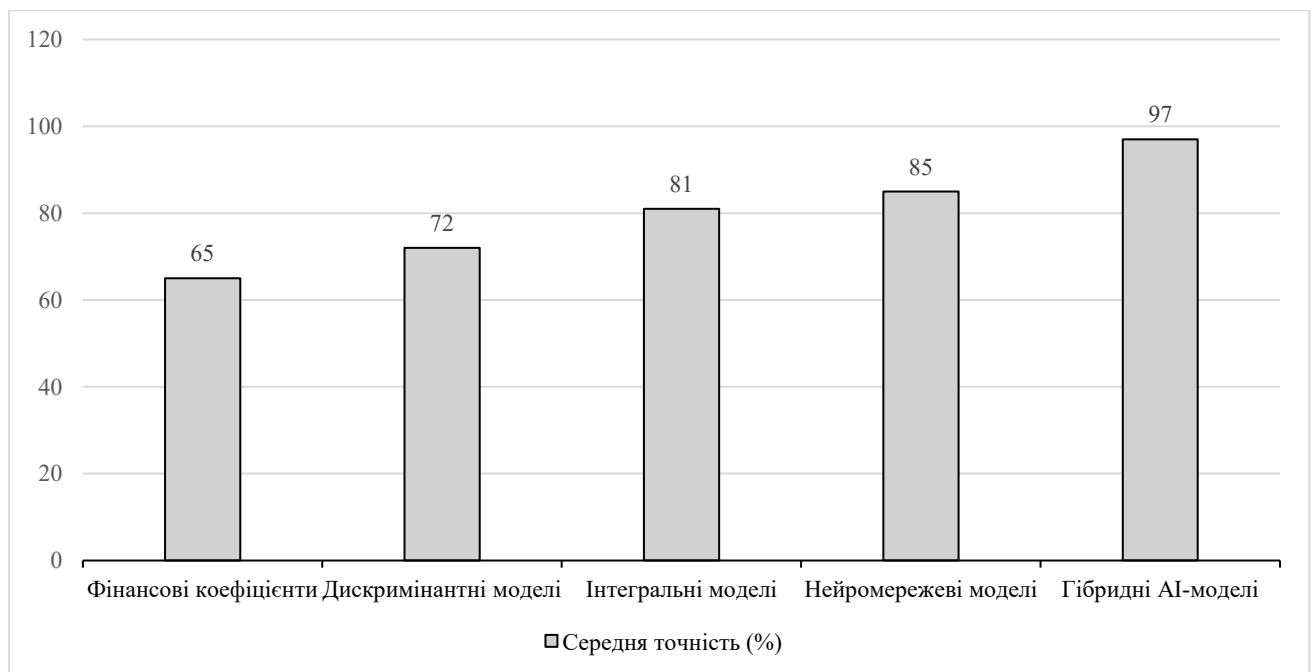

Рис. 2. Порівняння точності моделей прогнозування банкрутства.

Джерело: розроблено авторами на основі джерел[3;9;11]

Примітка: Наведені на рисунку значення є умовними та використовуються виключно для ілюстрації, вони не відображають реальні емпіричні дані.

Насамперед, слід виходити з того, що навмисне банкрутство є багатовимірним явищем, у якому поєднуються фінансові, управлінські та поведінкові аспекти. Жоден із цих компонентів окремо не здатен повною мірою відобразити реальну природу процесу доведення підприємства до неплатоспроможності. Саме тому традиційні підходи, що базуються виключно на фінансових коефіцієнтах, часто демонструють низьку чутливість до прихованих форм шахрайства.

Сучасні дослідження підтверджують, що найбільш ефективними є моделі, які поєднують різні типи індикаторів і дозволяють виявляти не лише наслідки, але й передумови фінансової дестабілізації [12, с. 1195]. Інтегрований підхід забезпечує перехід від реактивної діагностики до проактивного виявлення ризиків, що є критично важливим для своєчасного реагування.

Отже, удосконалення методики повинно базуватися на поєднанні кількісного аналізу з якісною оцінкою управлінських рішень та поведінкових патернів, що формують приховану логіку фінансових процесів.

З огляду на результати аналізу, ми пропонуємо використовувати розширену систему індикаторів, яка охоплює три взаємопов'язані блоки. Перший блок включає фінансові показники, що відображають формальні результати діяльності підприємства. Другий – поведінкові індикатори, які характеризують нетипові або аномальні дії суб'єктів управління. Третій блок – управлінські індикатори, що дозволяють оцінити якість корпоративного управління та стратегічні рішення.

Фінансові індикатори повинні аналізуватися не у статичному вигляді, а в динаміці, з урахуванням їх узгодженості між собою. Наприклад, зростання прибутковості за умов погіршення грошових потоків або різке збільшення дебіторської заборгованості може свідчити про маніпуляції звітністю.

Поведінкові індикатори дозволяють виявити приховані мотиви діяльності менеджменту. Йдеться, зокрема, про часті зміни керівництва, укладання економічно необґрунтованих угод, нетипову структуру операцій

або концентрацію фінансових потоків у пов'язаних структурах. Саме ці ознаки часто передують фінансовій кризі, але залишаються поза увагою традиційного аналізу.

Управлінські індикатори, у свою чергу, відображають стратегічний рівень прийняття рішень. Вони включають оцінку корпоративного контролю, прозорості власності, якості внутрішнього аудиту та ефективності системи ризик-менеджменту. Сукупність цих параметрів формує контекст, у якому виникають або, навпаки, запобігаються процеси навмисного банкрутства [2, с. 99].

Таким чином, комбінована система індикаторів дозволяє перейти від аналізу окремих симптомів до виявлення комплексних причинно-наслідкових зв'язків.

На основі зазначених підходів ми запропонуємо модель діагностики, яка передбачає поетапне виявлення ознак навмисного банкрутства із використанням інтегрованого індикаторного підходу.

Перший етап передбачає первинний фінансовий скринінг, у межах якого здійснюється аналіз ключових фінансових коефіцієнтів та їхньої динаміки. Це дозволяє виявити загальні ознаки фінансової нестабільності та сформулювати базову оцінку ризику.

Другий етап включає поглиблений аналіз поведінкових та транзакційних характеристик діяльності підприємства. На цьому рівні особлива увага приділяється нетиповим операціям, пов'язаним сторонам та ознакам виведення активів.

Третій етап передбачає оцінку управлінських факторів, включаючи якість корпоративного управління, структуру власності та ефективність внутрішнього контролю. Саме на цьому етапі формується висновок щодо наявності або відсутності умислу у діях менеджменту.

Завершальним етапом є інтеграція отриманих результатів у єдину систему оцінки, яка дозволяє класифікувати підприємство за рівнем ризику навмисного банкрутства. Такий підхід забезпечує більш обґрунтовані

висновки та знижує ймовірність помилкових рішень. Перелік індикаторів для діагностики навмисного банкрутства систематизовано в табл.3.

**Таблиця 3. Система індикаторів навмисного банкрутства
(розширена модель)**

Група індикаторів	Конкретні показники	Економічна інтерпретація
Фінансові	Різниця між прибутком і грошовими потоками; зниження ліквідності; зростання заборгованості	Ознаки викривлення фінансових результатів або накопичення дисбалансів
Фінансові	Аномальна динаміка дебіторської/кредиторської заборгованості	Можливе виведення активів або створення фіктивних зобов'язань
Поведінкові	Часта зміна керівництва; нетипові угоди	Ознаки дестабілізації управління або підготовки до банкрутства
Поведінкові	Операції з пов'язаними сторонами	Ймовірність прихованого перерозподілу ресурсів
Управлінські	Низька прозорість структури власності	Підвищений ризик шахрайських дій
Управлінські	Слабкий внутрішній контроль та аудит	Відсутність механізмів запобігання фінансовим зловживанням

Джерело: узагальнено авторами на основі джерела [2].

Варто підкреслити, що сучасне управління фінансовою стійкістю підприємства дедалі більше набуває ризик-орієнтованого характеру, коли ключовим об'єктом аналізу стають не лише фінансові результати, а й потенційні джерела їх погіршення. Такий підхід передбачає систематичну ідентифікацію, оцінку та моніторинг ризиків, які можуть призвести до втрати платоспроможності.

Ефективним інструментом виступає побудова карти ризиків, яка дозволяє ранжувати загрози за рівнем їх впливу та ймовірності виникнення. Наприклад, для підприємств реального сектору ключовими можуть бути ризики ліквідності, кредитного навантаження та операційної нестабільності, тоді як для фінансових установ – ризики інформаційної асиметрії та шахрайських операцій.

Практичний досвід свідчить, що інтеграція risk management у систему стратегічного планування дозволяє знизити ймовірність кризових ситуацій на 20–30 %, особливо за умов використання сценарного аналізу та стрес-

тестування [2, с.102]. Отже, ризик-орієнтоване управління слід розглядати як базову передумову фінансової безпеки підприємства.

Ключовим елементом мінімізації економічних ризиків є формування систем раннього попередження, які забезпечують своєчасне виявлення негативних тенденцій ще до їх трансформації у кризові явища. Такі системи базуються на поєднанні фінансових індикаторів, поведінкових сигналів та аналітичних моделей прогнозування.

Практично це реалізується через встановлення порогових значень ключових показників, перевищення яких сигналізує про підвищення рівня ризику. Наприклад, стійке зниження коефіцієнта ліквідності або різке зростання дебіторської заборгованості може виступати тригером для проведення додаткового аудиту чи перегляду фінансової стратегії.

Особливого значення набуває використання цифрових технологій, які дозволяють автоматизувати процес моніторингу та забезпечити оперативність прийняття рішень. Поєднання моделей прогнозування банкрутства з інструментами фінансового моніторингу створює ефективний механізм превентивного управління ризиками [12, с. 1197].

Також не менш важливим є інституційний вимір проблеми, зокрема роль корпоративного управління та внутрішнього контролю у запобіганні навмисному банкрутству. Саме якість управлінських практик визначає здатність підприємства протидіяти як внутрішнім, так і зовнішнім загрозам.

Ефективна система корпоративного управління передбачає чіткий розподіл повноважень, прозорість структури власності та наявність незалежних органів контролю, що знижує ризик концентрації рішень у вузькому колі осіб. Також внутрішній контроль забезпечує постійний моніторинг фінансових операцій і дозволяє своєчасно виявляти відхилення від встановлених норм.

Практика міжнародних компаній демонструє, що впровадження багаторівневих систем контролю, включаючи внутрішній аудит та комплаєнс-функції, суттєво знижує ймовірність фінансових зловживань. Більше того,

наявність ефективного контролю виступає не лише інструментом запобігання ризикам, а й фактором підвищення інвестиційної привабливості підприємства.

Отже, мінімізація економічних ризиків потребує комплексного підходу, який поєднує фінансові інструменти, аналітичні системи та інституційні механізми управління, формуючи цілісну модель забезпечення фінансової стабільності.

З урахуванням розробленої методики та окреслених інструментів, доцільно перейти до її практичної імплементації, оскільки саме на цьому етапі визначається реальна прикладна цінність запропонованих підходів.

Впровадження методики вимагає чіткої послідовності дій, що забезпечує її адаптацію до специфіки конкретного підприємства. Початковим етапом є формування інформаційної бази, яка включає фінансову звітність, управлінські дані та інформацію про операційну діяльність. Важливо, щоб ці дані були не лише повними, а й зіставними у часі, що дозволяє виявляти динамічні зміни.

Наступним кроком є проведення первинного фінансового аналізу із використанням системи базових індикаторів. На цьому етапі формується загальна картина фінансового стану підприємства та визначаються потенційні зони ризику. Водночас уже на цьому рівні доцільно застосовувати порогові значення показників, що дозволяє оперативно ідентифікувати критичні відхилення.

Далі здійснюється поглиблений аналіз, який охоплює поведінкові та управлінські аспекти діяльності. Саме тут відбувається ідентифікація нетипових операцій, аналіз структури власності та оцінка якості корпоративного управління. Завершальним етапом є інтеграція отриманих результатів у єдину систему оцінки, що дозволяє сформулювати обґрунтований висновок щодо рівня ризику навмисного банкрутства та визначити напрями управлінського реагування.

Для підвищення практичної зручності зазначений процес може бути представлений у вигляді узагальненого алгоритму табл. 4.

**Таблиця 4. Алгоритм застосування методики виявлення
навмисного банкрутства**

Етап	Зміст робіт	Очікуваний результат
1	Збір та підготовка даних	Формування аналітичної бази
2	Первинний фінансовий аналіз	Виявлення загальних ризиків
3	Аналіз динаміки показників	Ідентифікація аномалій
4	Поведінковий та транзакційний аналіз	Виявлення нетипових операцій
5	Оцінка управлінських факторів	Визначення якості управління
6	Інтегральна оцінка	Класифікація рівня ризику

Джерело: узагальнено і систематизовано авторами на основі джерел [2;12].

Проте ефективність методики значною мірою залежить від її інтеграції з існуючими системами фінансового моніторингу підприємства. Йдеться про поєднання аналітичних інструментів із інформаційними системами управління, що дозволяє забезпечити безперервність контролю та оперативність реагування.

Практично це може реалізовуватися через автоматизацію збору та обробки даних, впровадження цифрових панелей (dashboard), а також використання алгоритмів, які сигналізують про відхилення від нормативних значень. У цьому контексті важливою є синхронізація методики з системами внутрішнього аудиту та комплаєнсу, що дозволяє підвищити рівень контролю за фінансовими операціями.

Крім того, інтеграція з інструментами прогнозування банкрутства забезпечує перехід від статичного аналізу до динамічного моніторингу ризиків, що особливо актуально в умовах нестабільного економічного середовища [12, с.1197].

Разом із тим, запропонована методика має певні обмеження, які необхідно враховувати при її практичному застосуванні. Передусім це залежність від якості вихідних даних: викривлена або неповна інформація може суттєво знизити точність діагностики.

Водночас складність інтегрованого підходу вимагає високого рівня кваліфікації аналітиків, здатних інтерпретувати результати комплексного аналізу та враховувати контекст діяльності підприємства. Без належної експертної підтримки існує ризик формального використання методики без досягнення реального аналітичного ефекту.

Ефективність застосування значною мірою залежить від інституційного середовища, зокрема рівня розвитку корпоративного управління та системи внутрішнього контролю. За відсутності належних управлінських практик навіть найкращі аналітичні інструменти можуть виявитися недостатньо результативними [2, с.14].

Отже, практичне впровадження методики потребує не лише технічної реалізації, а й організаційної адаптації, що забезпечує її повноцінне функціонування у системі управління підприємством.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі.
Проведене дослідження дозволило сформулювати цілісне уявлення про природу навмисного банкрутства як складного багатofакторного явища, що виникає на перетині фінансових дисбалансів, управлінських рішень та інформаційних викривлень. Узагальнення наукових підходів і емпіричних результатів засвідчило, що традиційні методи діагностики, орієнтовані переважно на фінансові коефіцієнти, не забезпечують достатньої точності виявлення навмисних форм неплатоспроможності, особливо в умовах активного використання механізмів маніпулювання звітністю та складних корпоративних структур [1; 13, с. 65].

Наукова новизна отриманих результатів полягає у розробленні інтегрованої методики виявлення ознак навмисного банкрутства, яка, на відміну від існуючих підходів, поєднує фінансові, поведінкові та управлінські індикатори в єдину аналітичну систему. Запропонована модель діагностики передбачає поетапний аналіз і дозволяє не лише ідентифікувати фактичні ознаки фінансової дестабілізації, але й виявляти прихований умисел у діях

менеджменту, що суттєво розширює можливості сучасних інструментів фінансового контролю.

Практичне значення дослідження визначається можливістю застосування розробленої методики у діяльності підприємств, аудиторських структур та контролюючих органів. Її впровадження сприяє підвищенню ефективності систем раннього попередження, зниженню рівня економічних ризиків та зміцненню фінансової стійкості суб'єктів господарювання. Запропоновані алгоритми та система індикаторів можуть бути інтегровані у цифрові системи фінансового моніторингу, що забезпечує їхню адаптацію до сучасних умов ведення бізнесу.

Разом із тим, результати дослідження відкривають перспективи для подальших наукових розвідок, зокрема у напрямі вдосконалення моделей прогнозування із використанням технологій штучного інтелекту, розширення переліку поведінкових індикаторів та адаптації методики до галузевих особливостей діяльності підприємств. Окремої уваги потребує також питання підвищення інтерпретованості складних аналітичних моделей, що є ключовою умовою їх ефективного практичного застосування [3].

Література

1. Alam P. An historical perspective on fraud detection: from bankruptcy models to most effective indicators of fraud in recent incidents. *Journal of Forensic & Investigative Accounting* 2009. Vol. 1, Issue 1. P. 1–27. URL: https://www.researchgate.net/publication/253950844_An_Historical_Perspective_on_Fraud_Detection_From_Bankruptcy_Models_to_Most_Effective_Indicators_of_Fraud_in_Recent_Incidents
2. Burkova L., Shepeliuk V., Rtyshchev S. Management of financial risks of enterprises as a prevention component of their financial instability and bankruptcy for the sustainable development achieving. *Economics, Finance and Management Review*. 2023. Issue 1 (13). P. 98–114. DOI: <https://doi.org/10.36690/2674-5208-2023-1-98>

3. Celestin P., Gasheja F., Butera E., Mvunabandi J. D., Asamoah P. J. Predicting corporate bankruptcy: how forensic accounting tools and predictive models can identify financial risks early. *International Journal of Advanced Trends in Engineering and Technology*. 2025. DOI: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.5212101>
4. Danilov K. A. Corporate bankruptcy: assessment, analysis and prediction of financial distress. *HEC Paris School of Management*, 2014. P. 8–90.
5. Rusu V., Janu N. The phase of initial investigation of fictitious insolvency and intentional insolvency deeds. *Romanian Journal of Forensic Science*. 2023. Issue 133. P. 40. URL: <https://openurl.ebsco.com>
6. Franceschetti B. M., Koschtial C. Do bankrupt companies manipulate earnings more than the non-bankrupt ones? *Journal of Finance and Accounting*. 2013. P. 1–22. URL: <http://www.aabri.com/manuscripts/121426.pdf>
7. Liodorova J., Voronova I. Financial ratios for detection of company's insolvency and bankruptcy fraud: similarities and differences. *Sociālo Zinātņu Vēstnesis*. 2020. Issue 1 (30). P. 7–29. DOI: [https://doi.org/10.9770/szv.2020.1\(1\)](https://doi.org/10.9770/szv.2020.1(1))
8. Liodorova J., Voronova I. Integral system of fraudulent bankruptcy evaluation. *Social Sciences Bulletin*. 2018. Issue 2 (27). P. 42–60. URL: https://www.academia.edu/38261023/Integral_System_of_Fraudulent_Bankruptcy_Evaluation_pdf
9. Iosifidou E. M. Financial fraud detection. *Master in Business Analytics and Data Science*. 2023. P. 110. URL: <https://dspace.lib.uom.gr/bitstream/2159/28901/1/IosifidouEvmorfiaMariaMsc2023.pdf>
10. Chung K. C., Tan S. S., Holdsworth D. K. Insolvency prediction model using multivariate discriminant analysis and artificial neural network for the finance industry in New Zealand. *International Journal of Business and Management*. 2008. Vol. 39, No. 1. P. 19–28. URL: <https://ssrn.com/abstract=1080430>

11. Kušter D. et al. Early insolvency prediction as a key for sustainable business growth. *Sustainability*. 2023. Vol. 15. Article 15304. DOI: <https://doi.org/10.3390/su152115304>
12. Halteh K., Tiwari M. Preempting fraud: a financial distress prediction perspective on combating financial crime. *Journal of Money Laundering Control*. 2023. Vol. 26, No. 6. P. 1194–1202. DOI: <https://doi.org/10.1108/JMLC-01-2023-0013>
13. Liou F. M. Fraudulent financial reporting detection and business failure prediction models: a comparison. *Managerial Auditing Journal*. 2008. Vol. 23, No. 7. P. 650–662. DOI: <https://doi.org/10.1108/02686900810890625>

References

1. Alam, P. (2009), “An historical perspective on fraud detection: from bankruptcy models to most effective indicators of fraud in recent incidents”, *Journal of Forensic & Investigative Accounting*, vol. 1, Issue 1, pp. 1–27, available at: https://www.researchgate.net/publication/253950844_An_Historical_Perspective_on_Fraud_Detection_From_Bankruptcy_Models_to_Most_Effective_Indicators_of_Fraud_in_Recent_Incidents (Accessed 20 March 2026).
2. Burkova, L., Shepeliuk, V. and Rtyshchev, S. (2023), Management of financial risks of enterprises as a prevention component of their financial instability and bankruptcy for the sustainable development achieving. *Economics* “”, *Finance and Management Review*, vol. 1 (13), pp. 98–114. DOI: <https://doi.org/10.36690/2674-5208-2023-1-98>
3. Celestin, P., Gasheja, F., Butera, E., Mvunabandi, J. D. and Asamoah, P. J. (2025), “Predicting corporate bankruptcy: how forensic accounting tools and predictive models can identify financial risks early”, *International Journal of Advanced Trends in Engineering and Technology*. DOI: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.5212101>

4. Danilov, K. A. (2014), "Corporate bankruptcy: assessment, analysis and prediction of financial distress", HEC Paris School of Management, pp. 8–90.
5. Rusu, V. and Janu, N. (2023), "The phase of initial investigation of fictitious insolvency and intentional insolvency deeds", *Romanian Journal of Forensic Science*, vol. 133, p. 40, available at: <https://openurl.ebsco.com> (Accessed 20 March 2026).
6. Franceschetti, B. M. and Koschtial, C. (2013), "Do bankrupt companies manipulate earnings more than the non-bankrupt ones?", *Journal of Finance and Accounting*, pp. 1–22, available at: <http://www.aabri.com/manuscripts/121426.pdf> (Accessed 20 March 2026).
7. Liodorova, J. and Voronova, I. (2020), "Financial ratios for detection of company's insolvency and bankruptcy fraud: similarities and differences", *Sociālo Zinātņu Vēstnesis*, vol. 1 (30), pp. 7–29. DOI: [https://doi.org/10.9770/szv.2020.1\(1\)](https://doi.org/10.9770/szv.2020.1(1))
8. Liodorova, J. and Voronova, I. (2018), "Integral system of fraudulent bankruptcy evaluation", *Social Sciences Bulletin*, vol. 2 (27), pp. 42–60, available at: https://www.academia.edu/38261023/Integral_System_of_Fraudulent_Bankruptcy_Evaluation_pdf (Accessed 20 March 2026).
9. Iosifidou, E. M. (2023), "Financial fraud detection", *Master in Business Analytics and Data Science*, p. 110, available at: <https://dspace.lib.uom.gr/bitstream/2159/28901/1/IosifidouEvmorfiaMariaMsc2023.pdf> (Accessed 20 March 2026).
10. Chung, K. C., Tan, S. S. and Holdsworth, D. K. (2008), "Insolvency prediction model using multivariate discriminant analysis and artificial neural network for the finance industry in New Zealand", *International Journal of Business and Management*, vol. 39, No. 1, pp. 19–28, available at: <https://ssrn.com/abstract=1080430> (Accessed 20 March 2026).

11. Kušter, D. (2023), “Early insolvency prediction as a key for sustainable business growth”, *Sustainability*, vol. 15. Article 15304. DOI: <https://doi.org/10.3390/su152115304>

12. Halteh, K. and Tiwari, M. (2023), “Preempting fraud: a financial distress prediction perspective on combating financial crime”, *Journal of Money Laundering Control*, vol. 26, No. 6, pp. 1194–1202. DOI: <https://doi.org/10.1108/JMLC-01-2023-0013>

13. Liou and F. M. (2008), “Fraudulent financial reporting detection and business failure prediction models: a comparison”, *Managerial Auditing Journal*, vol. 23, No. 7, pp. 650–662. DOI: <https://doi.org/10.1108/02686900810890625>

Отримано редакцією журналу / Received: 31.03.26

Прорецензовано / Revised: 10.04.26

Дата публікації / Published: 23.04.26